

LIMITELE DREPTULUI UNUI INDIVID ASUPRA PROPRIULUI CORP, ASUPRA ELEMENTELOR ȘI PRODUSELOR ACESTUIA

Adriana EȘANU

Catedra Drept Penal și Criminologie

Legal statute of person and his body, which integrity must be protected, comes from the notion of bio ethical person. Determination of human biological material represents theoretical significance as well as practical one. The solving of these dilemmas is a good way for ensure on exact enforcement of law which settles the refounding of prejudice in case of health and body damaging as a result of violation the legal provisions concerning protection of human produces and organs. In the same time, the establishment of the limitations for human rights over biological material helps to find out the social danger of incidental behavior regarding the medical biotechnologies, fact that justifies some incriminations.

Drepturile omului, sub aspect biologic, au un substrat genetic în individualitatea și originalitatea fiecărei ființe umane, de unde decurg drepturile omului la libertate, integritate și intimitate. Însă, la etapa actuală noile tehnologii practic au îngrădit unele dintre aceste drepturi, măbind riscul conceperii omului ca un obiect și nu ca subiect al acestor drepturi. Prin urmare, dreptul are menirea de a regândi puterea pe care omul o are asupra propriului corp, iar în calitate de instrument legal de protecție putem invoca demnitatea umană – imperativ moral cu caracter absolut ce presupune respectul pentru corpul omenesc și pentru părțile sale componente.

Conceptul de demnitate umană este relevant oricărui domeniu de activitate umană, ea implicând unitatea dintre trup și suflet. Pornind de la aceste deziderate, jurista franceză Noëlle Lenoir [1] susține că demnitatea este mai importantă decât autonomia, pentru că o persoană poate greși și poate să-și piardă demnitatea dacă are o înțelegere greșită asupra autodeterminării. Astfel concepută, demnitatea umană generează nevoia de reglementare ca răspuns la necesitatea de a proteja ființa umană fragilă și vulnerabilă.

Într-o viziune similară, Consiliul Internațional pentru Știință stipulează că legea trebuie să neutralizeze orice tentativă de comercializare a corpului uman, care drept valoare intrinsecă nu are preț, fiecare element al corpului având un caracter uman, integritatea corpului fiind astfel superioară obiectului ei.

Pentru a părea cât se poate de convingători, este absolut necesar de a soluționa divergențele în privința statutului juridic al materialelor biologice. Mai mult ca atât, după unii autori [2], tranșarea dilemei prezintă interes nu numai teoretic, ci și practic, deoarece un răspuns în acest sens ar acorda posibilitatea de a alege norma corespunzătoare de aplicare pentru recuperarea prejudiciului în caz de vătămare a materialului biologic de origine umană. Aici apare ca firească întrebarea: s-a cauzat o daună proprietății în acest caz?

Corect ar fi ca răspunsul să parvină de la legiuitor, consacrat în anumite acte normative speciale. Spre regret, cele două legi esențiale de bioetică din țara noastră – *Legea privind transplantul de organe și țesuturi umane* [3] și *Legea privind donarea de sânge* [4] nu ne oferă un răspuns concret în ceea ce privește apartenența elementelor de origine umană la una dintre categoriile dreptului civil. În legătură cu lipsa unei reglementări exprese, își fac apariția o multitudine de viziuni doctrinare, pe care le vom relata în cele ce urmează.

Așadar, după părerea autoarei ruse Krasavcikov, organele și țesuturile umane reprezintă valori personale nepatrimoniale, în legătură cu care apar relații civile pe fondul actului de donație și transplant, iar după extragerea materialului biologic de la o persoană concretă acestea își pierd determinarea lor personal-individuală [5].

Cea mai răspândită viziune este însă aceea conform căreia organele și țesuturile detașate de organism se atribuie la categoria de bunuri limitate în circuitul civil [6]. Bunaoră, Suhoverhi susține că sângele reprezintă prin sine însuși parte componentă a lumii materiale și, odată separat de organismul uman, sângele reprezintă nu altceva decât un lucru, o adevărată proprietate, exact ca și părul, care se transformă în obiect de proprietate, ca efect al dispoziției persoanei de a-l înstrăina cu titlu oneros. Desigur, această optică contravine poziției existente mult timp în literatura juridică, precum că părțile corpului uman nu pot fi considerate proprietate a persoanei. Autorul sus-numit consideră însă această poziție drept o manifestare a conservatismului moral. La acest din urmă argument aderă foarte mulți autori [7], adăugând la el următoarele: „... sângele uman separat de organism reprezintă o categorie specială de bunuri, având funcția de salvare a vieții și de restabilire a sănătății bolnavilor. La moment, din sânge se pot prepara diverse medicamente (Albumin, Fibrinogen etc.),

ceea ce încă o dată demonstrează că sângele reprezintă un bun, particularizându-se prin valoare determinată și necesitate de consum”. Această explicație este incidentă și asupra celorlalte materiale biologice – organele și țesuturile umane sunt parte componentă a lumii materiale, constituind proprietatea persoanei [8].

Alți autori [9] sunt și mai categorici: „Dreptul trebuie să se pronunțe unanim asupra corpului uman întreg și viabil și asupra părților sale componente, din punctul de vedere al atribuirii ori înlăturării acestora din categoria bunurilor în sensul dreptului civil (în particular, declararea lor ca bunuri, limitate în circuit)”. Mai mult ca atât, aceștia susțin că a concepe părțile corpului uman drept un lucru nu echivalează, de fapt, cu posibilitatea persoanei de a dispune liber de propriul corp, analogic dreptului discreționar asupra bunurilor ordinare.

Membrana corporală, menționează aceiași autori, nicidecum nu poate fi atribuită la categoria bunurilor separate, dat fiind inexistența sa în timpul vieții, considerată componentă inalienabilă a individului. Acest argument vine să explice următorul raționament: utilizarea și dispunerea de propriul organism ni se înfățișează nu ca o exercitare a atributelor dreptului de proprietate, ci ca săvârșire a altor acțiuni de realizare a dreptului la inviolabilitate fizică. După detașarea organelor și țesuturilor umane de corp ele devin adevărate lucruri și, respectiv, putem invoca în privința lor atributele dreptului de proprietate. Corpul defunctului de asemenea constituie un lucru, deoarece subiectul nu mai există.

Într-un mod similar viziunii enunțate mai sus vine să se afirme și literatura de specialitate română [10], conform căreia corpul uman poate fi considerat un lucru, dar nu orice fel de lucru. Adepții unei atare opinii pleacă de la prevederile Codului civil al României, potrivit cărora numai lucrurile care sunt în comerț pot face obiectul convențiilor, statuând asupra faptului că „dacă corpul uman nu poate face obiectul convențiilor, aceasta s-ar datora faptului că el ar fi un lucru în afara comerțului – dar, totuși, un lucru”. Această afirmație este însă combătută de unii autori [11], prin invocarea următoarelor argumente: dacă lucrurile în afara comerțului nu pot face obiectul convențiilor, cu atât mai mult nu poate fi obiectul convențiilor tot ceea ce poate fi considerat un lucru, adică corpul uman care este însăși ființa umană. De aici apare ca firească întrebarea: este oare persoana proprietara corpului său sau un simplu uzufructuar? Așadar, problematica în discuție riscă a introduce abuziv terminologia ce vizează patrimoniul.

Doctrina niponă [12], reprezentată de autorii Vagațuma și Ariidzumi, susține că corpul uman nu are statut de lucru, căci persoana nu poate exista în afara corpului, de aceea dreptul la etapa actuală plasează ființa umană la categoria subiecților de drept. Produsele umane însă, precum și elementele detașate de corp, constituie, în viziunea lor, lucruri.

Cu toate invocările aduse, autorii nominalizați lasă după sine anumite neclarități. În particular, ei susțin că retribuirea actului de donare nu constituie o remunerație pentru oferirea organelor și țesuturilor de origine umană, ci o compensare a donatorului, în legătură cu cauzarea unor suferințe de ordin fizic sau psihic, o compensare a eventualei riscuri de diminuare a sănătății. Prin urmare, se propune de a considera gratificația pentru actul descris nu ca o formă a vânzării-cumpărării, ci ca o tranzacție *sui generis*. Iată aici se regăsește și caracterul confuz al opticii doctrinare pretinse: dacă materialul biologic constituie un lucru, de ce înstrăinarea acestora atinge coordonatele unei „compensații” și de ce donațiile retribuite sunt considerate tranzacții cu regim special?

Autorul Cvernadze [13] în genere consideră că, în anumite circumstanțe, viața și sănătatea evoluează ca valoare imaterială abstractă, iar atunci când viața se compune din elemente ale organismului uman – vorbim despre valori materiale, adică despre lucruri. Relațiile din sfera ocrotirii sănătății și medicinei comportă un caracter specific, căci în calitate de obiecte apar: viața, sănătatea, organele, țesuturile, dar și întregul organism, care, în funcție de caracterul relației, pot fi atât valori imateriale, cât și materiale, convențional vorbind, dobândesc statut de lucruri.

Această opinie este din start eronată, existând chiar pericolul de a ne abate de la obiectul de cercetare, căci dintr-o analiză logică a ideilor invocate se cer a fi rezolvate următoarele întrebări: care sunt situațiile concrete când organele și țesuturile umane sunt considerate valori imateriale și care ar fi mecanismul de reglementare a acestora?

O a treia grupă de autori, care constituie majoritatea, consideră că materialele biologice de origine umană nu pot fi concepute drept lucruri, dar nici nu pot fi calificate drept valori imateriale. Bunăoară, autorul Krasnovski consideră că, de vreme ce organele și țesuturile umane sunt rezultatul unui proces biologic firesc, ar fi alogic ca acestea să cadă sub incidența conceptului de „lucru/prorietate”, atestându-se, totodată, și lipsa unui echivalent de ordin patrimonial; cu referire la acestea, nu putem nici invoca tranzacțiile cu caracter de drept civil.

Opinia noastră însă este categorică: corpul uman nu este un lucru, el este persoana însăși. Persoana este fizică, iar corpul este persoana în carne și oase, persoana încarnată. Dacă am recunoaște individului un drept de proprie-

tate asupra corpului său, ar trebui să considerăm valabile toate actele sale dispozitive care îl privesc. A considera corpul uman un lucru (care, de fapt, este persoana însăși) înseamnă a confunda subiectul cu obiectul [14].

Corpul uman poate fi conceput, pe de o parte, ca un ansamblu de organe și, pe de altă parte, ca un ansamblu de elemente (organe și țesuturi) și produse ale corpului uman (sânge, spermă etc.), care astăzi, grație unor tehnologii avansate, pot fi detașate de corp. Prin efectul detașării lor, acestea „formal” pot dobândi caracterul de „lucruri”, dar nu de bunuri patrimoniale, întrucât și acestor elemente trebuie să li se acorde același regim cu cel atribuit corpului uman.

Doctrina franceză [15] distinge acte relative la corpul uman întreg și viabil și acte privind elemente ale corpului uman, care pot fi autorizate de lege. În acest sens, corpul uman întreg și viabil, în actuala concepție a doctrinei și jurisprudenței, nu poate fi vândut sau donat, căci ar însemna să restabilim sclavia și să transformăm persoana într-un obiect al drepturilor patrimoniale, în timp ce elementele corpului uman pot, în cazuri excepționale, să facă obiectul unor acte de dispoziție în măsura în care legea le autorizează, căci ele nu constituie o persoană în sensul juridic al cuvântului.

De altfel, caracterul dualității grupale atribuit materialelor biologice, tratat dintr-o perspectivă diferită de cea enunțată mai sus, și anume – cea a urmărilor, se regăsește și în literatura de specialitate rusă [16]. Potrivit autoarei ruse Apolinskaia, la prima grupă, pe care am numi-o convențional acte dispozitive, se atribuie acele țesuturi și produse a căror separare de organismul uman nu conduce la urmări ireversibile; mai mult ca atât, detașarea lor de corp adesea reprezintă un lucru firesc (spre exemplu, unghiile, părul, spermatozoizii etc.); chiar și în ipoteza atragerii unor schimbări cu caracter de scurtă durată și în lipsa unor urmări negative asupra sănătății extragerea elementelor de origine umană de asemenea se atribuie la această categorie.

La cea de-a doua grupă, care ar putea fi desemnată prin calificativul acte relative, se atribuie acele părți ale corpului uman a căror prelevare, deși este posibilă chiar și în timpul vieții (spre exemplu, rinichiul, măduva osoasă), are ca rezultat o diminuare esențială a sănătății, precum și acele elemente care nu pot fi prelevate *ex vivo* (cordul, ficatul).

Reieșind din explicațiile de mai sus, cert este că prelevarea sângelui face parte din prima categorie [17], cu condiția că prelevarea se conformează dispozițiilor legale, căci pierderea unei cantități neesențiale de sânge nu prezintă pericol pentru sănătate, dat fiind capacitatea sporită de restabilire a acestuia într-o perioadă scurtă de timp.

Desigur, desemnarea celor două categorii este una pur convențională și nicidecum nu trebuie să se interpreteze în favoarea metamorfizării statutului juridic al elementelor și produselor corpului uman. În asemenea condiții, deși în doctrină sunt invocate particularitățile categoriilor de grupuri, de elemente și produse ale corpului uman, nu putem trata diferit statutul juridic al materialelor biologice, căci un indiciu substanțial vine să le unească, și anume – originea lor, care nu este altceva decât organismul uman.

Într-o oarecare măsură, suntem de acord cu opinia precum că prima grupă de elemente, grație caracteristicilor pe care le posedă, se apropie de categoria de bunuri, căci unele dintre acestea au o valoare materială și cost determinat în circuitul civil (spre exemplu, părul). Indubitabil, ceea ce legislația civilă nu interzice, se permite, fapt ce le apropie foarte mult de calificativul de marfă. Însă, cele menționate nici pe departe nu denotă că acestea au natura juridică a unui bun. În ceea ce privește cea de-a doua grupă, cu atât mai mult este dificil a le numi lucruri, chiar și sub rezerva limitării acestora în circuitul civil, în primul rând din considerente morale. Ni se pare dificilă ordinea de dispunere a acestora analogic bunurilor ordinare. Aceleași temeri le-a avut și legiuitorul britanic, atunci când urma să voteze în ianuarie 2001 proiectul de lege prin care se acorda posibilitatea de clonare a celulelor umane în scopuri științifice [18].

Pentru a pune capăt discuțiilor invocate în doctrină, vom porni chiar de la definiția dată bunurilor de către Codul civil al Republicii Moldova. Așadar, potrivit art.285 alin.(1) CC RM, „*bunuri sunt toate lucrurile susceptibile apropierii individuale sau colective și drepturile patrimoniale*”. Alineatul imediat următor ne oferă și o definiție a lucrului, ca fiind „*obiectele corporale în raport cu care pot exista drepturi și obligații civile*”.

În Comentariul Codului civil al Republicii Moldova [19] se susține că pentru ca un lucru să devină bun în sens juridic este necesar ca acesta să fie util omului, să aibă o valoare economică și să fie susceptibil de apropiere, sub forma unor drepturi ce intră în compunerea unui patrimoniu.

Caracterul de utilitate al materialelor biologice de origine umană este manifestat, incontestabil, prin posibilitatea realizării necesităților personale, după cum se atestă și caracterul de materialitate, în sensul susceptibilității de apropiere. Cum însă vom asigura o altă cerință cu tentă economică – valoare materială și cost determinat?

Deși organele și țesuturile umane constituie *de facto* obiectul unor contracte de vânzare-cumpărare pe „piața neagră”, a cărei amploare asigură donatorului o retribuție între 5000 și 10000 dolari SUA [20], nu putem afirma că formațiunile anatomice, chiar și în cazul detașării lor de corp, pot fi convertite *de iure* în expresie bănească, dat fiind existența unor norme imperative. Bunăoară, în cazul elementelor corpului uman, interdicția se regăsește la art.17 al *Legii privind transplantul de organe și țesuturi umane*, cu titlul „Inadmisibilitatea vânzării organelor și țesuturilor umane”, iar în cazul produselor corpului uman – ovule și spermatozoizi, norma imperativă este stipulată la art.9 alin.4 al *Legii cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificare familială* [21].

Prin urmare, omul poate dispune de ceea ce „are”, nu și de ceea ce „este”. Întrucât corpul este dotat cu valoare intrinsecă, nu are preț, deci nu poate fi utilizat de către terți ca obiect de negociere.

În acest context, vom aminti că Proiectul Codului civil al Republicii Moldova [22] prevedea, în art.44 alin.3, următoarea stipulațiune: „Orice acte care au ca obiect conferirea unei valori patrimoniale corpului uman, elementelor sau produselor sale sunt lovite de nulitate absolută”, normă care, spre regret, nu a fost preluată de actualul Codul civil. Oricum, în acest sens putem invoca prevederile art.220 alin.1 CC RM [23] – actul juridic sau clauza care contravine normelor imperative sunt lovite de nulitate absolută.

Negând caracterul de valoare materială al elementelor biologice, dar și excluzându-le din categoria de bunuri, este absolut necesar a ne determina asupra statutului pe care acestea îl posedă. Deoarece nu avem o enumerare exhaustivă a lor, nimic nu ne împiedică a le considera drept *obiecte de sine stătătoare ale dreptului civil, cu un regim special de circulație*, asupra cărora se răsfrâng anumite reguli, expres prevăzute de anumite acte normative speciale.

După determinarea statutului elementelor biologice, se impune cu titlu de necesitate studierea participării organelor și țesuturilor umane în circuitul civil. Această necesitate este determinată de numărul în creștere al pacienților înscrși în listele de așteptare a transplantului. La rândul său, deficitul materialului transplantologic este un rezultat al neconcordanței dintre cerere și ofertă. Anume această situație determină specialiștii-transplantologi de a parcurge la anumite căi, una dintre care este legată de aprecierea „momentului decedului”, care, după ei, va mări posibilitatea obținerii materialului transplantologic necesar. În acest context, prezintă interes „constatarea prematură a morții cerebrale” și desemnarea „potențialului donator”. Situația relatată generează o atitudine pragmatică față de decesul persoanei, ceea ce face loc apariției unor urmări inadmisibile, de exemplu: corpul sau părțile sale componente se transformă, într-o astfel de concepție, în obiecte ale unor tranzacții comerciale.

În prezent sunt două modalități de obținere a elementelor biologice necesare de origine umană [24]:

- **legală:** pacienții care necesită transplant se înscriu în listele de așteptare, primind organul râvnit cu titlu *pro bono*. Dezavantajul acestei modalități rezidă în timpul prea îndelungat de așteptare, ceea ce face ca de cele mai dese ori pacientul să decedez înainte de a primi organul necesar;

- **illegală:** achitând o sumă determinată, persoana poate obține acel organ de care are nevoie. De fapt, una dintre părți (intermediarul) transmite organele și țesuturile altei părți (cumpărătorului), iar cumpărătorul achită suma corespunzătoare. Pe cumpărător, de regulă, nu îl interesează cum a obținut intermediarul aceste elemente biologice. De cele mai dese ori însă, se parcurge la diverse acte care prezintă un pericol social. Unele dintre acestea au fost incriminate de legiuitorul autohton, spre exemplu: art.145 alin.(3) lit.(1) CP RM – *Omor intenționat cu scopul de a preleva și/sau utiliza sau comercializa organele sau țesuturile victimei*; art.151 alin.(3) lit.(d) CP RM – *Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății cu scopul de a preleva și/sau utiliza sau comercializa organele sau țesuturile victimei*; art.158 CP RM – *Constrângerea persoanei la prelevare de organe sau țesuturi pentru transplantare*; art.165 CP RM – *Traficul de ființe umane în scop de prelevare a organelor sau țesuturilor pentru transplantare* și art.206 CP RM – *Traficul de copii în scopul prelevării organelor sau țesuturilor pentru transplantare*.

Însă, cu toate particularitățile fiecărei componente de infracțiune amintite mai sus, nu putem afirma că dispunem de o reglementare multilaterală sub aspect de incriminare, care ar acoperi în totalitate întregul spectru de conduite ilegale incidente actului de prelevare a organelor sau țesuturilor umane, în stare de a corola descoperirile științifice cu sistemul de valori socioumane.

Astfel, Codul penal al Republicii Moldova nu incriminează fapta persoanei de prelevare ilegală a organelor sau țesuturilor umane de la persoane decedate. Specificăm că prin reglementarea aspectelor ce țin de prelevarea organelor și/sau țesuturilor de la o persoană *post mortem*, sub aspect civil, legea a îmbrățișat o poziție

umanistă sau liberală, căci, indirect, persoanei i se atribuie calitatea de titular de drepturi chiar și după moartea sa, în timp ce legea penală în vigoare are o atitudine conservatoare vis-à-vis de acest aspect, apărând astfel persoana din momentul declanșării nașterii și până la încetarea ei din viață. O incriminare de sine stătătoare referitoare la prelevarea ilegală a organelor sau țesuturilor umane de la persoane decedate nu este prevăzută, cu toate că în ultimul timp extragerea organelor cadaverice a devenit o afacere profitabilă.

Totodată, recunoașterea admisibilității actelor relative asupra elementelor și produselor de origine umană supusă unor condiții speciale prevăzute de lege ar genera în mod firesc o sancțiune în caz de încălcare a acestora de către titulara elementelor și produselor umane cedate, fapt irealizabil, prin omisiunea legiuitorului de a incrimina fapta de *circuit ilicit al elementelor de origine umană*.

Apare întrebarea: de ce nu am legaliza contractul de vânzare-cumpărare a organelor sau țesuturilor umane? Spre exemplu, pentru o sumă determinată de lege, pacientul obține organul de care are nevoie, fără a se înscrie în listele de așteptare. Bunăoară, în literatura de specialitate rusă se propune o variantă optimală. După autoarea Koneva, ar trebui să recunoaștem organele și țesuturile umane drept obiecte ale unor tranzacții, însă circuitul acestor obiecte trebuie să fie strict controlat de stat (asemeni circuitului de substanțe narcotice sau psihotrope). Totodată, circuitul acestor obiecte va fi permis cu careva rezerve: să se respecte drepturile și libertățile altor persoane, îndeosebi egalitatea în drepturi, indiferent de situația lor materială. În acest sens, autoarea propune de a incrimina fapta de vânzare-cumpărare ilegală a organelor sau țesuturilor umane. Altă opțiune rezidă în înaintarea unui mecanism de selectare a persoanelor care necesită transplant: circuitul elementelor biologice în asemenea caz va fi reglementat de legislația civilă, cu ajutorul instituirii a unui nou tip de contract – de transmitere a organelor și țesuturilor umane, în care una dintre părți va fi statul. În vederea realizării acestui mecanism, va fi instituit un fond extrabugetar, ai cărui contribuabili vor fi persoanele care au un venit ce depășește coșul minim de consum. Raționamentul formării fondului dat constă în aceea că resursele acumulate pot fi utilizate în vederea efectuării unor cercetări științifice în domeniul transplantului, precum și la procurarea medicamentelor și mijloacelor necesare întreținerii pacienților în alimentație artificială [25].

Putem deci conchide că, teoretic, omul are dreptul asupra elementelor corpului său, ba chiar și asupra întregului corp, deoarece într-o mare măsură fiecare individ este stăpânul corpului său. Limitarea acestui drept poate fi explicată prin necesitatea:

primo – de a proteja identitatea și demnitatea ființei umane, precum și a integrității ei corporale. Individualitatea corpului, subordonată chiar principiului necesității terapeutice, nu poate institui o brevetabilitate. Din noțiunea de persoană bioetică decurge statutul juridic al persoanei și, implicit, al corpului, a cărui integritate trebuie protejată. Numai astfel principiul apărării vieții va putea transfera datoria de a dona la dreptul de transplant, dreptul fiind totdeauna în devenire, iar corpul uman cu drepturile naturale asupra sa devenind chiar supraconstituționale;

secundo – de a respecta ordinea publică și bunele moravuri;

tertio – de a nu genera inegalități, deoarece în caz de acceptare a comercializării elementelor sau produselor corpului uman acei care și-ar permite să cumpere organele necesare vor fi doar cei bogați, în timp ce săracii ar fi acei care și-ar vinde organele sau țesuturile pentru o stare financiară mai bună.

Astfel, eventualele abuzuri care pot apărea în legătură cu acest fapt constituie un punct forte care a condus la cristalizarea ideii inadmisibilitate a comercializării elementelor, fie chiar și a produselor corpului uman. De altfel, din afirmarea principiului nepatrimonialității corpului uman și a elementelor sale rezultă și inviolabilitatea ființei umane, care nu poate fi garantată fără o legiferare corespunzătoare și cuprinzătoare. Un minim de legiferare în concordanță cu realizările științei de ultimă oră va fi în măsură a crea cel puțin o jurisprudență adecvată și a impulsiona legislația și practica judiciară.

În concluzie, prelevarea de organe și/sau țesuturi umane pentru transplantare, potrivit legislației autohtone, trebuie să fie concepută ca o practică medicală performantă, menită să prelungească viața celor care se află în pericol, fiind o ultimă speranță a muribunzilor, nu însă ca pe una care să alimenteze tendințele meschine sau mercantile. Donarea elementelor sau produselor corpului uman trebuie să fie subordonată unei motivații altruiste și caritabile; prin urmare, este de neconceput ca generozitatea donatorului să fie manipulată ca pretext sau paravan pentru profitul financiar. Aceasta ar duce la degradarea ființei umane și nu la înnobilarea ei.

În cele din urmă, ne raliem afirmației raportorului Consiliului European, Ruth-Gaby Vermot-Mangold: „Oamenii nu sunt vehicule ca să fie vândute pe părți, este o încălcare a Codului de Bioetică a Consiliului European” [26].

Referințe:

1. Scripcaru Gh., Ciucă A., Astărăstoiaie V., Scripcaru C. Introducere în biodrept – de la bioetică la biodrept”. - București: Lumina LEX, 2003, p.55.
2. Аполинская Н.В. О статусе биологических объектов в гражданском праве РФ // Сибирский юридический вестник. - 2002. - №4. - С.24.
3. Legea privind transplantul de organe și țesuturi umane: Legea Republicii Moldova, nr. 473-XIV din 25.06.1999 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1999. - Nr.94-95/474.
4. Legea privind donarea de sânge: Legea Republicii Moldova din 25.03.1993 // Monitorul Parlamentului Republicii Moldova. - 1993. - Nr.7.
5. Красавчикова Л.О. Понятие и система личных неимущественных прав граждан в гражданском праве РФ. - Москва, 1994, с.101.
6. Малеев М.Н. Личные неимущественные права граждан: понятие, осуществление, защита. - Москва, 2001, с.87.
7. Маргацкая Н.Ф. Гражданско-правовые вопросы трансплантаций и донорство // Вестник Московского университета. Серия 11 „Право”. - 1980. - №2. - С.86.
8. Ibidem, p.89.
9. Клык Н., Соловьев В. Медицинский кодекс России: каким ему быть? // Российская юстиция. - 1997. - №9. - С.22.
10. Drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Dreptul natural și justiția în fața integrității psiho-fizice umane // Fapta Transilvăneană (Cluj), 1990, p.17.
11. Ungureanu O. Reflecții asupra protecției corpului uman. Prelevarea și transplantul de țesuturi și organe umane // Acta Universitas „Lucian Blaga”. - 2001. - Nr.1-2. - P.20.
12. Аполинская Н.В. Op.cit., p.25.
13. Ibidem.
14. Din acest punct de vedere, putem distinge două teorii, una **civilistă**, conservatoare, care atribuie calitatea de titular de drepturi și obligații persoanei din momentul nașterii și până la cel al morții (cu o serie de excepții), cealaltă – **umanistă**, liberală, potrivit căreia există drepturi aferente inclusive embrionului uman și persoanei decedate. În principiu, reglementând prelevările de organe sau țesuturi de la persoane decedate, *Legea privind transplantul de organe și țesuturi umane* a îmbrățișat teoria umanistă.
15. Andorno R. La distinction juridique entre les personnes et les choses à l'épreuve des procréations artificielles. - Paris, 1996, p.26.
16. Аполинская Н.В. Op.cit., p.26.
17. Există însă opinia precum că sângele ca țesut lichid circulant de origine mezenchimală poate fi atribuit atât la prima categorie (dacă prelevarea se desfășoară cu respectarea tuturor cerințelor medicale), precum și la cea de-a doua categorie (când sunt încălcate normativile existente) // Ю.И. Конева. Органы и ткани человека как особые объекты гражданских прав: Доклад на Международной студенческой научной конференции „Глобализация и право: Общеизвестные принципы и нормы национального законодательства”.
18. Аполинская Н.В. Op.cit., p.25.
19. Comentariul Codului civil al Republicii Moldova. Vol.I. - Chișinău: ARC, 2005, p.560.
20. http://www.revistapresei.ro/pp_articol.php?ID_articol=1476
21. Legea cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificare familială: Legea Republicii Moldova nr.185-XV din 24.05.2001 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2001. - Nr.90-91.
22. Proiectul Codului civil // Drept moldovean. - 2002. - Nr.1. - Chișinău: Cartier juridic, 2002, p.10.
23. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2002. - Nr.82-86/661.
24. Конева Ю.И. Органы и ткани человека как особые объекты гражданских прав: Доклад на Международной студенческой научной конференции „Глобализация и право: Общеизвестные принципы и нормы национального законодательства”.
25. Ibidem.
26. <http://garda.com.md/3/social/>

Prezentat la 27.11.2007